

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นานาประเทศต่างก็ให้การยอมรับและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา โดยถือว่าการจัดการศึกษาเป็นงานหลัก ซึ่งได้กำหนดให้เป็นความสำคัญลำดับต้นของแผนพัฒนาประเทศ พร้อมได้จัดสรรงบประมาณบุคลากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การศึกษานั้นไม่เพียงเป็นส่วนประกอบพื้นฐานอันสำคัญสำหรับการสร้างและพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ แต่การศึกษาเป็นตัวสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและยังผลให้เกิดความก้าวหน้าในสังคมนั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อชาติโดยส่วนรวม ดังเช่น อุทัย บุญประเสริฐ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา พอสรุปได้ว่า

การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ด้วยดี และเป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการด้วยกัน แต่คงไม่มีใครปฏิเสธว่าในปัจจัยสำคัญต่าง ๆ เหล่านั้น ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะละเลยเสียมิได้ และเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้ทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนา คือการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ 2527 : 1)

ประสาร มาลากุล ณ อุทธยา กล่าวว่่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นับเป็นเป้าหมายสูงสุดของอารยะประเทศทุกประเทศ เพราะถ้าปราศจากพลเมืองที่มีคุณภาพแล้ว แม้ประเทศนั้นจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ยังไม่สามารถทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นประโยชน์ในการสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศได้ ในกระบวนการพยายามของรัฐที่มุ่งบรรลุเป้าหมายดังกล่าว การศึกษาเป็นระบบของสังคมที่ได้รับการลงทุนและคาดหวังอย่างสูงให้เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ได้ มาตรฐานตามอุดมคติและความต้องการของแต่ละประเทศ (ประสาร มาลากุล ณ อุทธยา 2526 : 1 - 8)

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาเช่นเดียวกับ
นานาประเทศ ดังที่ได้มีแผนการศึกษากำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ออกคล้องกับ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (ท.ศ. 2530 - 2534)
ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ว่า

เพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิต การอาชีพ
และสังคมให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นและอยู่ร่วมกันด้วยความสุขสมบูรณ์
สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
โดยจัดการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา
ทั้งในโอกาสและคุณภาพ ให้เยาวชนและประชาชนได้รับบริการทางการศึกษาใน
ระบบและนอกระบบโรงเรียนโดยตลอดชีวิต มุ่งเน้นให้เยาวชนและประชาชน
มีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศาสนาและ
วัฒนธรรมไทย มีสติปัญญา ความรู้ ทักษะ เจตคติ เพื่อการประกอบสัมมาชีพ
มีความรู้ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเข้าใจใน
ปัญหาสังคมและแนวทางที่จะแก้ปัญหาพัฒนาสังคมร่วมกัน รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา
รู้จักปรับตัวให้ทันและสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองดีของชาติ
ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างคนในชาติ
เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยโดยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2530 : 31)

และบรรจง ชูสกุลชาติ กล่าวว่

"ระบบการศึกษาที่จัดกันขึ้นมาใหม่ ๆ นั้นแสนจะน่าท้วงเพราะส่วนใหญ่ก็
ล้วนแต่ลอกเลียนแบบไปจากต่างประเทศเสียเป็นส่วนมาก ระบบการศึกษาใหม่ ๆ
ดังกล่าวมักจะถูกขู่ในไประเทศที่กำลังพัฒนา คือได้ทุ่มเทพลังทุกอย่างเพื่อหวัง
ความพอใจเหล่าของประชาชนพลเมืองอย่างจริงจัง เพื่อให้ประชาชนมีความฉลาด
และพร้อมด้วยอุปกรณ์ทางเทคนิคนานาประการ แต่มาบัดนี้ประเทศที่กำลังพัฒนา
ต่างก็พากันรู้สำนึกแล้วว่า รูปแบบการจัดการศึกษาที่ลอกเลียนแบบมานั้นหาได้
สอดคล้องสัมพันธ์กับปัญหาแท้จริงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไม่ ดังนั้น
การคงทนทางการศึกษาในลักษณะเช่นนั้นย่อมไม่เหมาะสมกับ เศรษฐกิจของประเทศ
เพราะปรากฏว่าปริมาณนักศึกษาที่สำเร็จมาแล้วไม่มีงานทำ เกิดปัญหาว่างงาน
กับคนที่มีการศึกษาและนอกจากนี้ก็ยังจะเป็นผลเสียในด้านจิตวิทยาและสังคมอีกด้วย
(บรรจง ชูสกุลชาติ 2519 : 1 - 2)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่อาจนำไปใช้ในการ
ขจัดปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของชาติให้เจริญทัดเทียม
กับนานาอารยประเทศ แต่การจัดการศึกษาของชาตินั้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับ
ความต้องการและสภาพสังคมของชาตินั้น ๆ อย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นการลอกเลียนแบบชาติอื่นมา
เพราะการทำเช่นนั้น อาจทำให้เกิดผลเสียติดคามมาในภายหลัง ในเรื่องนี้ นักการศึกษาได้
ให้ข้อคิดและ เสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการจั
การศึกษาหลงทิศทาง ซึ่งจะทำให้เป็นการลงทุนที่สูญเปล่า การจัดการศึกษาของชาติเป็นการใช้
งบประมาณที่มหาศาลและถือเป็นงานหลักของชาติที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณค่าและคุณภาพ
ประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์หรือแนวคิดที่วางไว้ แนวคิดหรือปรัชญาการศึกษา
จึงมีความสำคัญและมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาของชาติ ดังเช่นได้มีบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้กล่าว
ถึงคุณค่าและหน้าที่ของปรัชญาการศึกษาไว้ ดังเช่น วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวว่า

ในสังคมมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่พอใจในระบบการศึกษาที่กำลังเป็นอยู่ ข้อนี้เป็นเรื่อง
ธรรมดา ซึ่งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
การปกครอง การบริหาร ประเพณี และอื่น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความ
รู้สึกว่ ระบบที่กำลังมีอยู่ไม่เหมาะสม แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นถ้าไม่กำหนดให้
ชัดเจนลงไปว่า การศึกษามีไว้เพื่ออะไร แล้วก็กลายเป็นปัญหาที่ถกเถียงกัน
ไม่ยุติ เพราะไม่มีเป้าหมายเป็นคำชี้แนะ การกำหนดเป้าหมายนั้นถ้าไม่คำนึงถึง
สภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่ก็กลายเป็นการสร้างวิมานในอากาศ การศึกษา
เป็นกิจกรรมทางสังคมและปรัชญาอาจช่วยในการพิจารณา กำหนดเป้าหมายได้
(วิทย์ วิศทเวทย์ 2523 : 80 - 81)

บรรจง จันทรสา กล่าวว่า

วิชาปรัชญานั้นจะแสวงหาคำตอบและกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา
นับตั้งแต่กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
การกำหนดคุณลักษณะทางการศึกษา ตลอดจนงานสำคัญอื่น ๆ ทางการศึกษา
ฉะนั้นจากการอาศัยแนวคิดและคำตอบจากฝ่ายปรัชญา นักการศึกษาจึงได้
แนวคิดเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการวางรากฐานทางการศึกษาขึ้น
(บรรจง จันทรสา 2522 : 15 - 16)

ปานทิพย์ ประเสริฐสุข ยังได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า

ผลจากการที่รวมการถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ในมือของคนกลุ่มพิเศษกลุ่มหนึ่ง ก็คือ คนกลุ่มนี้ได้พยายามทำให้วัฒนธรรมและความรู้ที่ต้องถ่ายทอดดีขึ้น บริสุทธิ์ ขึ้นก็คือ การทำให้เกิดการค้นคว้าวิจัยทางด้านความรู้และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ผลประการที่สองคือ บุคคลผู้รับผิดชอบกับการสอนเริ่มมองเห็นว่า การสอนหรือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของเขา หรือการให้การศึกษาของเขา ต้องสนอง เป้าหมายของการศึกษาควรเป็นอะไร นี่แหละคือปัญหาที่อยู่ในขอบเขตของ นักปรัชญาการศึกษาที่จะให้คำตอบ ดังนั้นปรัชญาการศึกษาคือ ปรัชญาในส่วนที่ เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหา เป้าหมายของการศึกษาของสังคมโดยพยายามตอบ คำตอบที่ว่าเป้าหมายหรือผลที่พึงประสงค์ที่จะก่อให้เกิดกับผู้เรียนนั้นควรจะเป็นอะไร และเป้าหมายดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่ เมื่อตอบคำถามถึงเป้าหมายของการศึกษา เสียแล้ว ก็สามารถตอบคำถามต่อไปได้ว่าความรู้ใด ทักษะใด ทักษะใด ควรได้รับการถ่ายทอดให้แก่เขาเหล่านั้น รวมทั้งบรรดาวิธีให้การศึกษาจะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วย (ปานทิพย์ ประเสริฐสุข 2523 : 265 - 266)

ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ ก็ได้กล่าวถึงคุณค่าของปรัชญาการศึกษาว่า

1. ช่วยในการตั้งคำถามที่ลึกซึ้งต่อแนวคิดและกิจกรรมต่าง ๆ ของการศึกษา ว่ามีปัญหาคืออะไร มีสาเหตุอะไร
2. ช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและกิจกรรมต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างเด่นชัด
3. ช่วยขจัดความไม่สอดคล้องกันในวงการศึกษา
4. ช่วยให้เห็นภาพรวมและเห็นความสัมพันธ์และความสำคัญของแนวคิดและ กิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา
5. ช่วยเสนอแนวคิดใหม่ทางการศึกษา (ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ 2529 : 44)

ในส่วนของหน้าที่ของปรัชญาการศึกษานั้น สักดา ปรากฏประธานพร ได้กล่าวว่า

ปรัชญาการศึกษาช่วยวางรูปแบบให้กับการศึกษาช่วยสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์ และกลมกลืนกับ เป้าหมายเทคนิคทางการศึกษา (สักดา ปรากฏประธานพร 2526 : 38) และ ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ ได้กล่าวอีกว่า

การดำเนินการศึกษาในระบบโรงเรียนนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองหรือสมาชิกของสังคมจะมีภาระในการตัดสินใจเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานเสมอ ครูผู้สอนจะต้องเลือกเนื้อหาการสอน จะต้องตัดสินใจเลือก วิธีสอนในขณะที่ผู้บริหารต้องตัดสินใจในการบริหารการเงินที่จะใช้เงินเพื่ออะไร และการวางนโยบาย ผู้ปกครองต้องตัดสินใจในการเลือกส่งบุตรหลานของตน ไปเรียนโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง การเลือกและการตัดสินใจเหล่านี้ ครู และ ผู้บริหารรวมถึงผู้ปกครอง มักจะตัดสินใจเลือกไปตามความเหมาะสม ตามระเบียบ ปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น แต่จะให้ความสนใจน้อย

คือการเลือกและการคัดลिनใจที่ลึกซึ้งและกว้างขวาง เช่น เราควรถามว่า เราสอนสิ่งเหล่านี้เพื่ออะไร ทำไมนโยบายการศึกษาเป็นเช่นนั้น เมื่อนโยบายเป็น เช่นนี้แล้วการปฏิบัติมีความเหมาะสมสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด ทำไมจึงกำหนด จุดมุ่งหมายไปตามนี้ เป้าหมายของโรงเรียนเรานั้นเพื่ออะไร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ต้องการเทคนิคและวิธีการรวมถึงเนื้อหาทางปรัชญาการศึกษาหรือด้านอื่น ๆ มาช่วย ตอบปัญหาด้วย (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2529 : 33 - 34)

จะเห็นได้ว่าปรัชญาการศึกษามีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา ปรัชญาการศึกษาเป็น แนวคิดในการกำหนดทิศทางในการวางแผนการศึกษาของคนในชาติให้เป็นอันเดียวกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาที่มีปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทางนั้น เปรียบเสมือนเรือที่มีเข็มทิศนำร่องและ ทางเสือบังคับ ทำให้เดินทางไปได้ถูกทิศทางที่ต้องการได้ การศึกษาก็เช่นเดียวกัน คือจะทำให้ จัดได้ตรงเป้าหมาย ประหยัด คุ้มค้ำกับการลงทุนที่ทุ่มเทลงไปยังอย่างมหาศาล และถ้าพิจารณาถึง ความสำคัญและบทบาทและหน้าที่ของปรัชญาการศึกษาแล้วจะพบว่าเข้าไปมีบทบาทสำคัญในทุก ระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับโรงเรียน ระดับเขต ระดับภาคและระดับชาติ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด นราธิวาส บัตตานี ยะลา สตูล และ สงขลา เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะของสภาพสังคมแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ได้รับการเอาใจใส่ จากรัฐบาลเป็นพิเศษ เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีเอกลักษณ์ทางด้านศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ของ ตนเองซึ่งแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ (กรมการปกครอง บ.ป.บ. : 156) จังหวัด ชายแดนภาคใต้ได้แบ่งออกเป็น 3 เขต สภาพพื้นที่และสภาพสังคมที่แตกต่างกันคือ

เขตที่ 1 สภาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัดบัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีเนื้อที่ทั้งหมด 11,150 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) นับถือศาสนา อิสลาม นิยมใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ไม่นิยมพูดภาษาไทยและมีบางส่วนพูดภาษาไทยไม่ได้ เลย

เขตที่ 2 จังหวัดสตูล มีเนื้อที่ 2,796 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือ ศาสนาอิสลาม พูดและใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ประชาชนมีฐานะยากจน

เขตที่ 3 จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ 7,582 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าประชาชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สนอง จันทรมิตร 2526 : 60 - 70)

การที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ของประเทศทำให้เกิดปัญหาการศึกษาที่สืบเนื่องมาจากความ เข้าใจผิดทางศาสนาและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอื่น ๆ ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามถือว่าขนบธรรมเนียมประเพณีคนที่ปฏิบัติอยู่เป็นส่วน หนึ่งของชีวิตทางศาสนา และจะไม่ยอมรับขนบธรรมเนียมที่นอกเหนือไปจากที่คนปฏิบัติอยู่ โดยอ้างว่าเป็นการผิดหลักการของศาสนาอิสลาม ความเข้าใจดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญใน การพัฒนาการศึกษาของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ระดับการศึกษาวิชาสามัญมีจำนวน น้อยกว่าการเรียนวิชาศาสนา (อนันต์ อนันตกุล 2526 : 93 - 94)

ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนมีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ศาสนาแตกต่างจากส่วนอื่น ๆ ของชาตินั้น อนันต์ อนันตกุล ได้กล่าวไว้ว่า

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ถือว่าการเรียนรู้ศาสนามีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงพยายามที่จะส่งบุตรหลานไปศึกษาหาความรู้ทางศาสนาจากผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ กล่าวคือ

1. มีการดำเนินการสอนศาสนาโดยไม่ได้รับอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนให้ ถูกต้องตามกฎหมาย ✓
2. บางแห่งรับนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับค่ามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เข้าเรียน ทำให้การเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาเรียนไม่เต็มที่ทำให้ขาดคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร
3. ใช้ภาษามลายูในการสอน ทำให้เด็กนักเรียนอ่อนภาษาไทย ✓
4. หลักสูตรและหนังสือ จัดทำและหาซื้อความพอใจของผู้สอน ทำให้ เกิดปัญหาคือความมั่นคงของชาติ ✓
5. ครูผู้สอนไม่ได้รับอนุญาตการ เป็นครูจากราชการ บางคนอาจสอนในสิ่งที่ เป็นภัยคือความมั่นคงของชาติ ✓
6. นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา เรียนวิชาภาษาไทยและวิชาสามัญไม่ได้ มาตรฐาน จึงไม่สามารถเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นได้
7. ผู้ปกครองมักนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม ซึ่งมีการสอนทั้งวิชาสามัญในโรงเรียนดังกล่าวยังไม่ได้มาตรฐาน ทุกโรงเรียน จึงไม่สามารถเรียนต่อชั้นสูงได้
8. ท้องที่ที่อยู่ติดชายแดนมาเลเซีย ประชาชนจะนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่ ประเทศมาเลเซีย ทำให้มีปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

9. การจัดสอนมิได้มุ่งหมายในการใช้ภาษาไทย ความสำนึกในความเป็นไทย และทัศนสถานเป็นหลัก ✓

10. การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนที่มีลักษณะสังคม แยกต่างจากส่วนใหญ่ของชาติ ✓

11. ทำให้เกิดการแบ่งแยก ระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่ นับถือศาสนาอิสลาม ✓

12. การแก้ปัญหาการบริหารการศึกษาไม่สามารถทำได้โดยฉับพลันทันทีเพราะ ขาดเอกภาพในการบริหารและการบังคับบัญชา ทั้งในระดับจังหวัดและระดับภาค ✓

13. โอกาสของประชาชนที่จะได้รับการศึกษามีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในชนบท เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถจัดบริการการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ✓ และฐานะครอบครัวยากจน ไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับสูง

14. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำ เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านภาษา ความไม่เจริญเติบโตทางด้านสมอง เนื่องจากภาวะของทุโภชนาการและการขาด เทคโนโลยีทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (อนันต์ อนันตกุล 2526 : 2 - 5) ✓

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาทางศาสนา มากกว่าสายสามัญ ไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสายสามัญโดยตรงในระดับมัธยมศึกษา แต่กลับส่งเข้าไปเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งเป็นโรงเรียนที่เน้นหนักวิชา ศาสนาอิสลามไม่ค่อยให้ความสำคัญของวิชาสามัญ และวิชาชีพเท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อสำเร็จ การศึกษาออกมาแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้จะทำหน้าที่ได้แค่การเผยแพร่ศาสนา เท่านั้น นอกจากนี้การที่ชาวไทยมุสลิม ไม่นิยม เรียนต่อในสายสามัญจึงทำให้ผู้ที่เรียนจบชั้นสูงที่ สามารถเข้ารับราชการก็น้อยตามลงไปด้วย

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาทางด้านศาสนา แก่เยาวชนมุสลิมมาเป็นเวลาช้านาน เดิมเรียกว่าปอเนาะเป็นสถานศึกษาซึ่งผู้ปกครองนิยมส่ง บุตรหลานเข้าเรียนมากและในช่วงหลังได้มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง รัฐบาลจึงจำเป็นต้อง ยื่นมือเข้าช่วยเหลือปรับปรุงปอเนาะเหล่านั้นจากการสอนที่ไม่มีแบบแผน หลักสูตรไม่แน่นอน โดยให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเพื่อยกระดับจากโรงเรียนที่ไม่มีแบบแผนให้มีแบบแผน มีหลักสูตร และบังคับให้ปอเนาะทุกโรงเรียนจะต้องจดทะเบียนให้ถูกต้องจึงจะทำการสอนได้ มีการเพิ่มการเรียน การสอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา ไม่ใช่สอนวิชาศาสนาแค่เพียงอย่างเดียวดังที่เป็นมา ซึ่งการปรับปรุงปอเนาะมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับความสำเร็จ ผู้ปกครอง นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นไปอีกในอนาคต

แต่การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเองก็ประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้นก็ได้รับความสนใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังจะเห็นว่ามืบทความ หนังสือ งานวิจัยที่เสนอแนวทางเพื่อจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากมองให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังขาดภาพรวมทิศทาง แนวคิด หรือจุดมุ่งหมาย หลักการเป็นของตนเอง หรือสรุปสั้น ๆ ว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ยังไม่ค่อยมีจุดยืนที่เป็นของตนเอง จึงทำให้การจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และถ้าหากจะให้การจัดการศึกษาสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามก็น่าจะมีปรัชญาเป็นของตนเอง เพื่อเป็นหลักในการยึดถือในการจัดการศึกษาที่เป็นแนวเดียวกัน ดังนั้นจึงควรกระตุ้นให้นักการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหันมาระดมความคิดในเรื่องปรัชญาการศึกษาที่เป็นของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเองเพื่อใช้เป็นแนวคิดหรือหลักการทางปรัชญาการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ ดังที่คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good) ได้กล่าวว่า "ปรัชญาคือการผสมผสานระหว่างแนวคิด ทัศนะของบุคคล เป็นแนวทางในการคิดและปฏิบัติ" (Carter V. Good 1957 : 491) การที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีปรัชญาการศึกษาที่เป็นของตนเองจะทำให้สามารถมีหลักการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ซึ่งย่อมเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาหาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ได้แบ่งขอบเขตของเนื้อหาเป็น 2 ส่วนคือ

1. การศึกษาสภาพพื้นฐานโดยทั่ว ๆ ไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.2 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 1.3 สภาพและปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.4 สภาพและปัญหาทางด้านสังคมในร้านค้าต่าง ๆ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้
  - 1.4.1 ด้านศาสนา
  - 1.4.2 ด้านขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของ
  - 1.4.3 ด้านภาษา
  - 1.4.4 ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
  - 1.4.5 ด้านความมั่นคงปลอดภัย
- 1.5 สภาพและปัญหาทางด้านการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.6 สภาพและปัญหาทางด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

ท้องถิ่น

อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 1.7 สภาพและปัญหาทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งครอบคลุม เรื่องต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.2 หน้าที่ทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.3 นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.4 จุดมุ่งหมายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.5 หลักสูตรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.6 บทบาทของผู้สอน
- 2.7 บทบาทของผู้เรียน
- 2.8 กระบวนการเรียนการสอน
- 2.9 การวัดและการประเมินผล
- 2.10 การบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

อนึ่งในการวิเคราะห์หาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้จะแบ่งขอบเขตของปรัชญาการศึกษา 2 กลุ่มใหญ่คือ

1. กลุ่มอนุรักษนิยม (conservative view) ซึ่งมี 2 ลัทธิคือ

1.1 สารัตถนิยม (Essentialism) ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจิตนิยมและวัตถุนิยม โดยเฉพาะแนวคิดของเพลโต และอริสโตเติล ปรัชญาการศึกษานี้ยึดเนื้อหาเป็นหลักสำคัญของการศึกษา เน้นมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงก็ควรเป็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ความเชื่อของเนื้อหา อุดมคติคงอยู่

1.2 นิรันดรนิยม (Perennialism) ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาวัตถุนิยมเชิงเหตุผล (rational Realism) หรือบางทีเรียกกันว่าเป็นพวกโทมัสนิยมใหม่ (Neo Thomism) ปรัชญาการศึกษาแนวนี้จึงมีความเชื่อว่าการศึกษาคควรจะได้สอนสิ่งที่เป็นนิรันดรไม่เปลี่ยนแปลง มีคุณค่าไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด ปรัชญาการศึกษาลัทธินี้เห็นว่าเนื้อหาวิชา มีความสำคัญจริง แต่ไม่ใช่เนื้อแท้ของการศึกษา เนื้อหาเป็นแต่เพียงพาหนะที่จะนำคนไปสู่สิ่งที่สูงส่งกว่าคือการเป็นคนที่สมบูรณ์ ลัทธินี้แบ่งเป็น 2 แนวคือ แนวแรกเน้นหนักในเรื่องเหตุผล สติปัญญาไม่เกี่ยวกับศาสนาโดยตรง และอีกแนวหนึ่งสัมพันธ์กับศาสนาโดยตรงเป็นแนวคิดของกลุ่มศาสนานิกายคาทอลิกโดยสัมพันธ์เรื่องของศาสนาเข้ากับเหตุผล ปรัชญาลัทธินี้จึงมุ่งสร้างคนให้มีเหตุผล สติปัญญา ศีลธรรมและจิตใจอย่างเต็มที่

2. กลุ่มเสรีนิยม (Liberal view) ซึ่งมี 2 ลัทธิคือ

2.1 พัฒนาการนิยม (progressivism) ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาปฏิบัตินิยม เชื่อในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงและมองชีวิตว่ามีการเปลี่ยนแปลงเสมอ สำคัญและสภาวะความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายไม่คงที่ แต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงนั้น

2.2 ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม ผสมผสานกับปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปสังคมเน้นการศึกษาเพื่อสังคมเป็นสำคัญ ดังนั้นลัทธินี้จึงมุ่งการปฏิรูปสังคมขึ้นมาใหม่ เพราะถือว่าสังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามากมายทั้งปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และศิลปวัฒนธรรมที่

เป็นเหตุทำให้ต้องแก้ปัญหาอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นลัทธินี้จึงหาทางที่จะสร้างค่านิยมและแบบแผนของสังคมขึ้นมาใหม่

๓. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาครอบคลุมเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญจะมีอิสระในการตอบแบบสอบถามและเต็มใจให้คำตอบด้วยความจริงใจ
2. วันเวลาในการตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือไม่แตกต่างกัน
3. ประสิทธิภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะพิจารณาจากกลุ่มข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ ๓.50 ขึ้นไป มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1 จึงจะตัดสินว่าเป็นประสิทธิภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง แนวคิด ระบบความเชื่อ และหลักทฤษฎีทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย บทบาทและหน้าที่ นโยบาย จุดมุ่งหมาย หลักสูตร บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การบริหารการศึกษา
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่แปรสภาพและพัฒนาการจากสถานศึกษาที่เรียกว่า "ปอเนาะ" และได้จดทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในปี พ.ศ.2514 ต่อมาเป็นโรงเรียนราษฎร์ตาม มาตรา 20 (๓) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2479 ปัจจุบันเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 เป็นโรงเรียนที่ทำการสอนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญหรืออาชีพ ควบคู่กันไป หรือบางโรงเรียนสอนเฉพาะวิชาศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว

3. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา

4. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิคงแก่ปรีญญาตรึขึ้นไป ที่มีความรู้ทางสายสามัญหรือศาสนา มีความรู้ความเข้าใจและสนใจสภาพและปัญหาทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี ภาษา การศึกษา หรือมีความรู้ความเข้าใจและสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีงานทางวิชาการ เช่น คำรา บทความ งานวิจัย ปาฐกถา หรืออาจมีประสบการณ์ตรงคือมีภูมิลำเนาหรือเคยไปอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ต่ำกว่า 5 ปี หรือมีหน้าที่และตำแหน่งในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยตรง เช่น เป็นผู้สอน บริหาร วางแผนหลักสูตร ปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวอาจจะนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้

5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิแต่ต้องได้รับการกลั่นกรองคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกทอดหนึ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (ส.ช.) ซึ่งเป็นแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาใหม่ เพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับครูที่สนใจ ได้ศึกษาเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงการสอนของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ และยกระดับการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ

2. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารที่สนใจ เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและยกระดับการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อยกระดับและคุณภาพประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารให้ถูกต้องทาง

3. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนักการศึกษาและผู้สนใจที่จะแนะนำปรับปรุงวางแผนและจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้เหมาะสมกับครูผู้บริหารและผู้สนใจ

ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความต้องการและเป็นจริงของท้องถิ่นคน เพื่อความเท่าเทียม
ของโอกาสทางการศึกษา

4. เป็นแนวทางสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย